

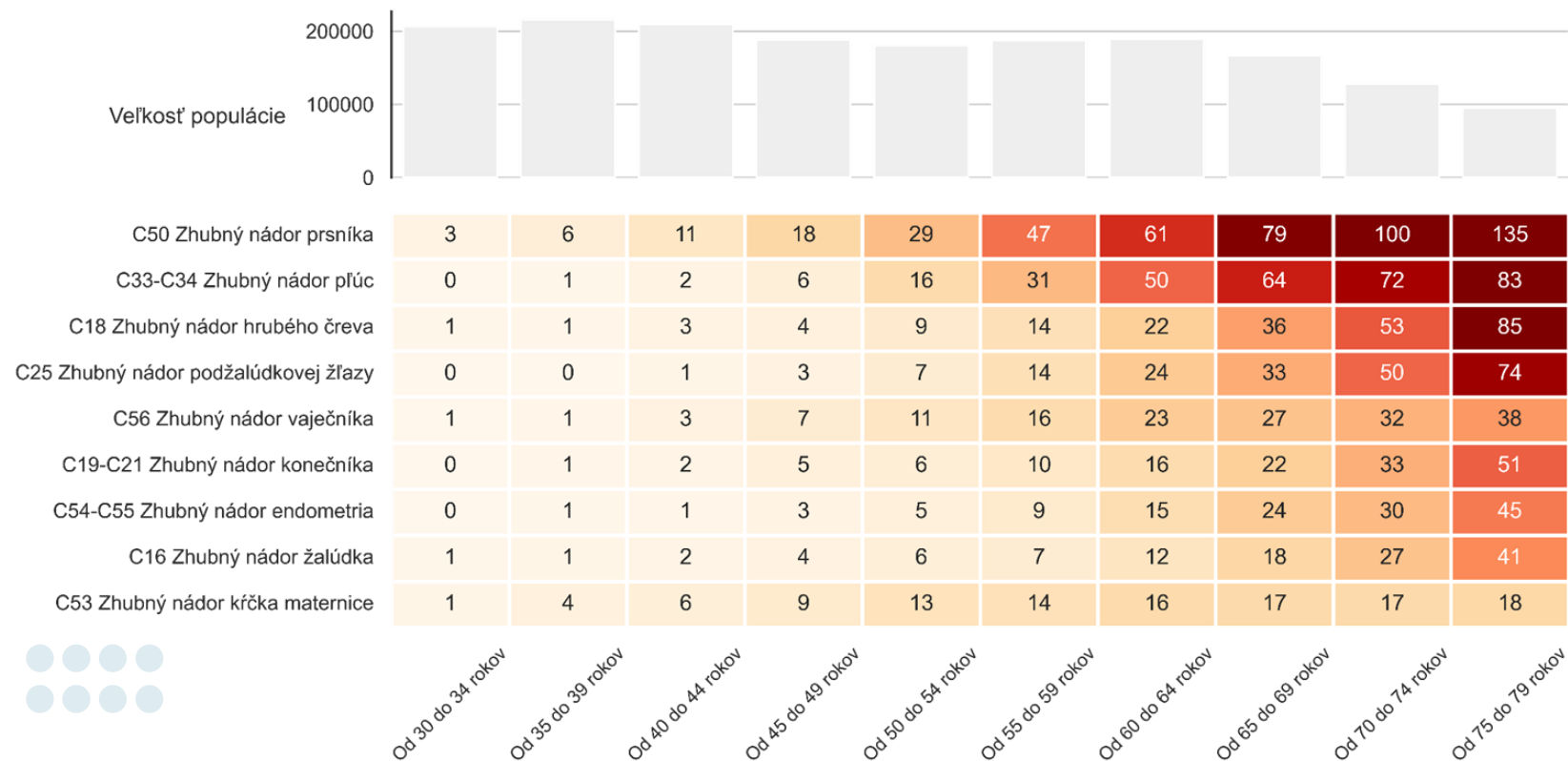
Ženské zdravie

Asociácia na ochranu práv pacientov

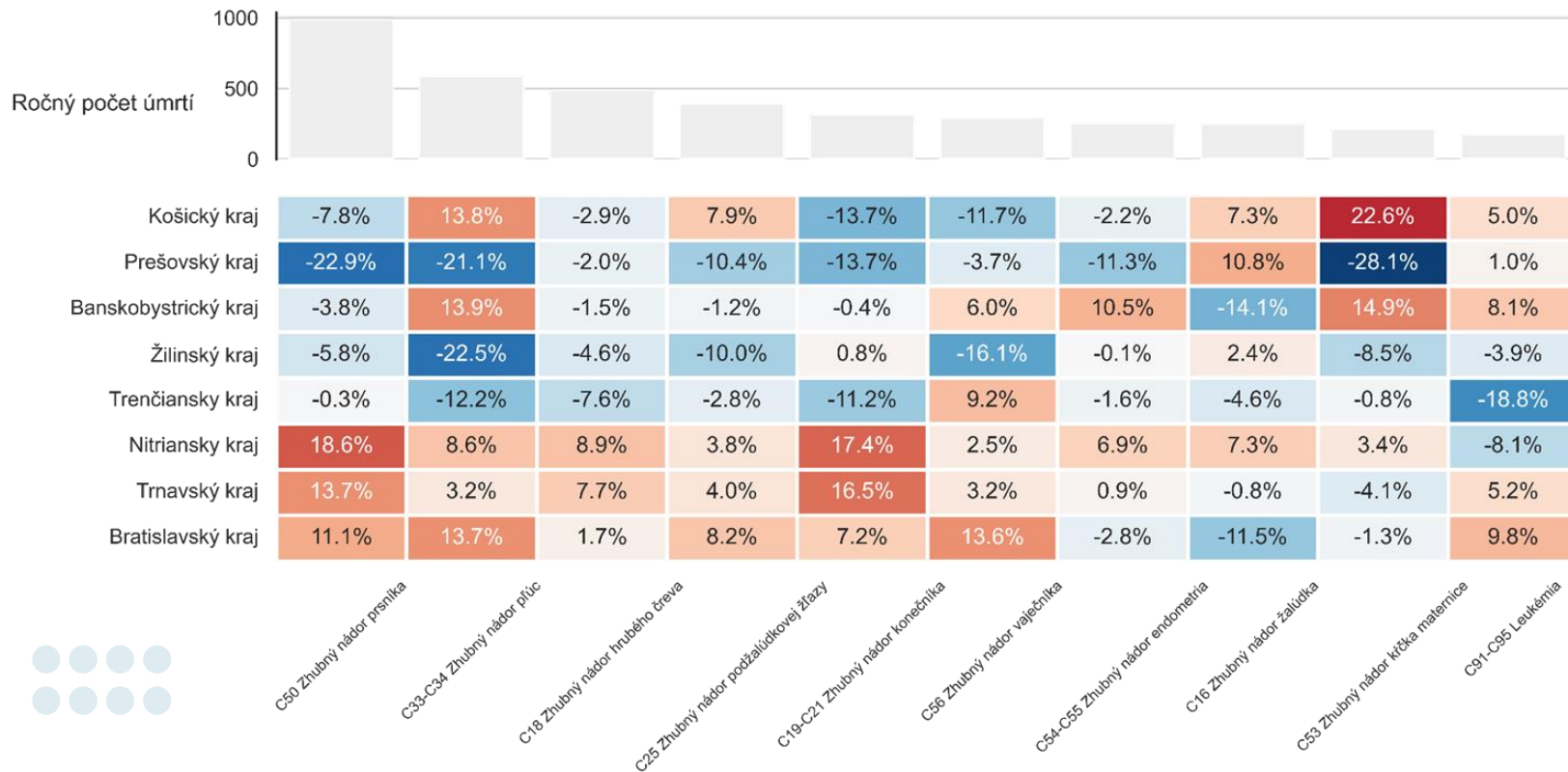
Imrich Berta, MPhil
Gaston Ivanov, MSc

Nádory ako príčina úmrtia žien

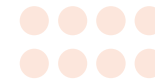

Nádory ako príčina úmrtia žien

01.

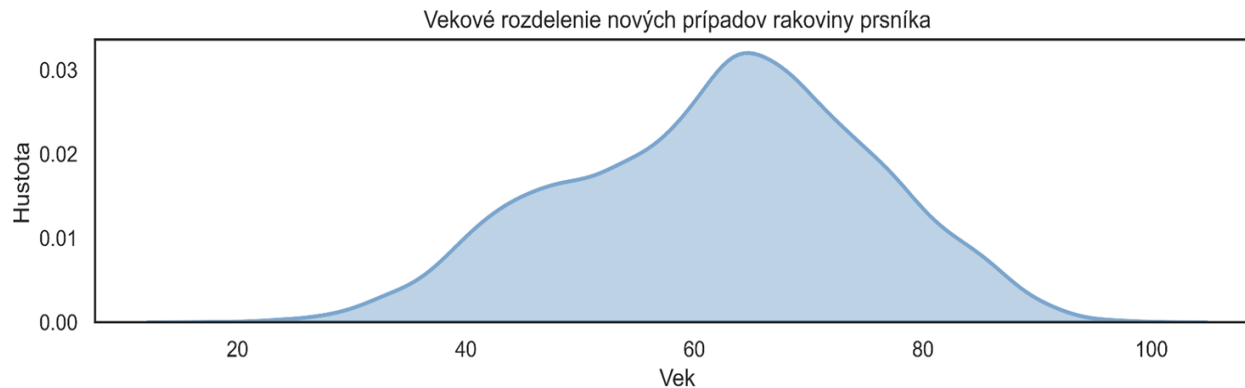
Rakovina prsníka

Základná epidemiológia

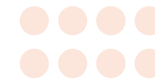
29 % všetkých nových druhov rakoviny u žien

Najčastejšie sa vyskytujúca sa rakovina

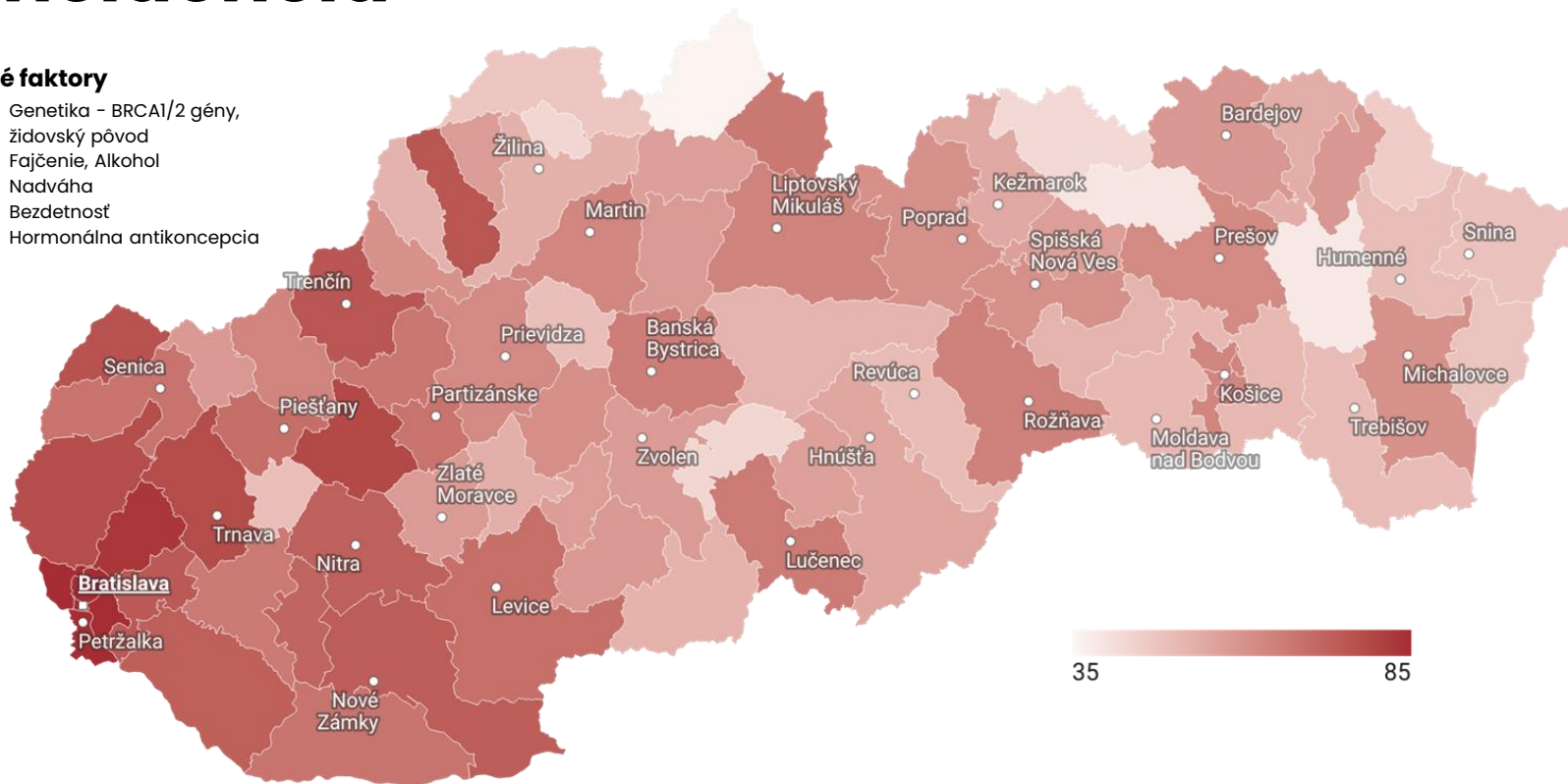
- **13 % všetkých nových prípadov** v EÚ v roku 2020
- riziko vzniku rakoviny prsníka je u 1 z 11 žien na území EÚ (vo veku do 74 rokov)

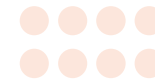
Incidencia

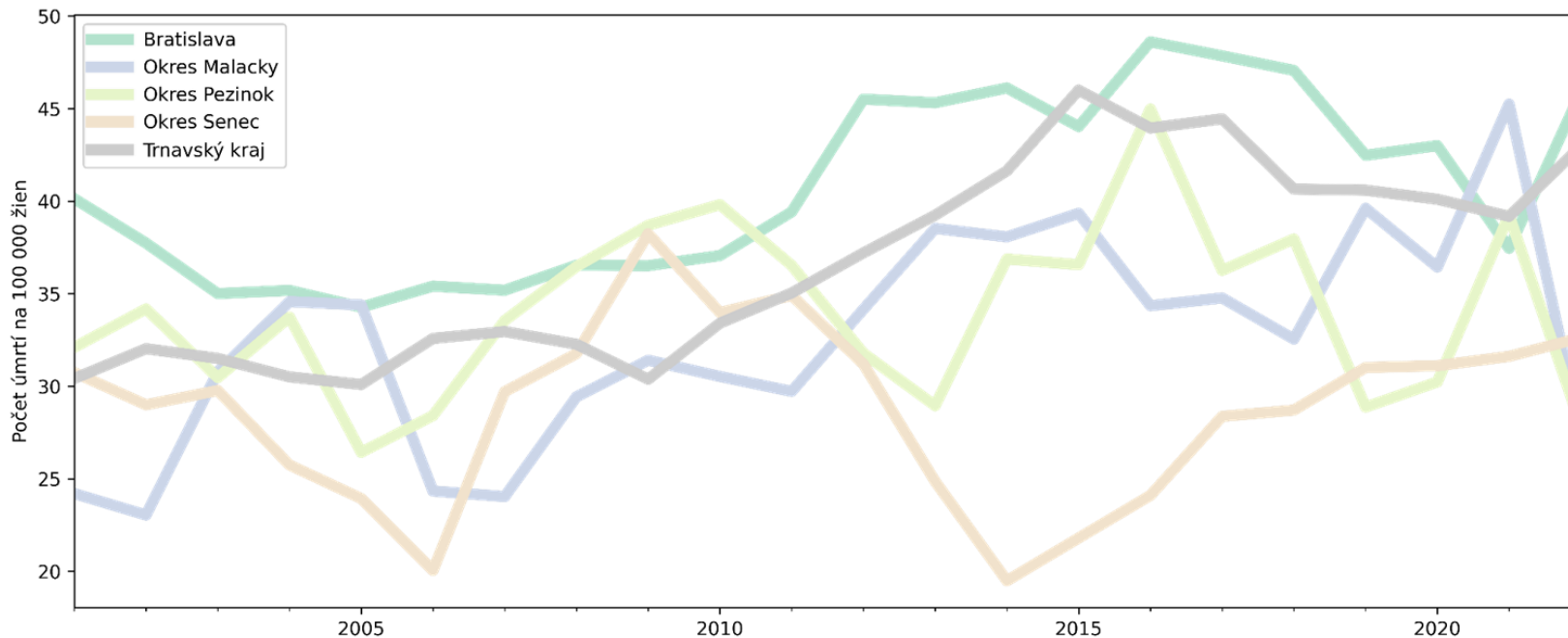
Rizikové faktory

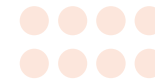
- Genetika - BRCA1/2 gény, židovský pôvod
- Fajčenie, Alkohol
- Nadváha
- Bezdetnosť
- Hormonálna antikoncepcia

Úmrtnosť na západnom Slovensku

Čas do operácie a miera prežitia

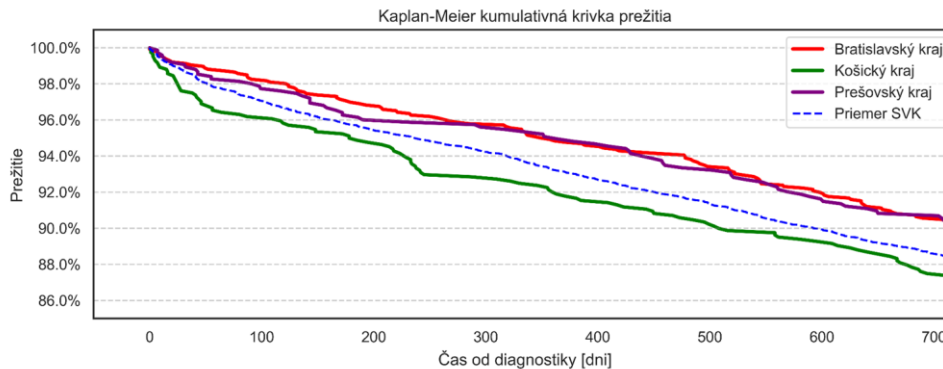
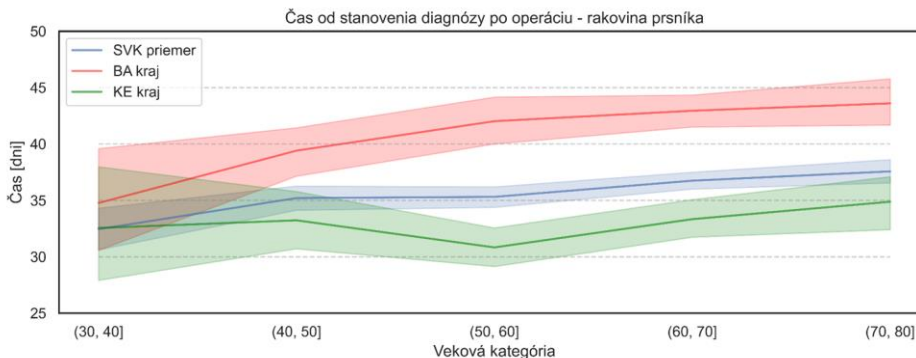
BA kraj

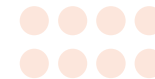
- **Dlhšia** čakacia doba
- **Lepšie** prežívanie

KE kraj

- **Kratšia** čakacia doba
- **Horšie** prežívanie

Prežívanie je priamo závislé na klinickom štádiu nádoru pri diagnostike

Čas do operácie a miera prežitia

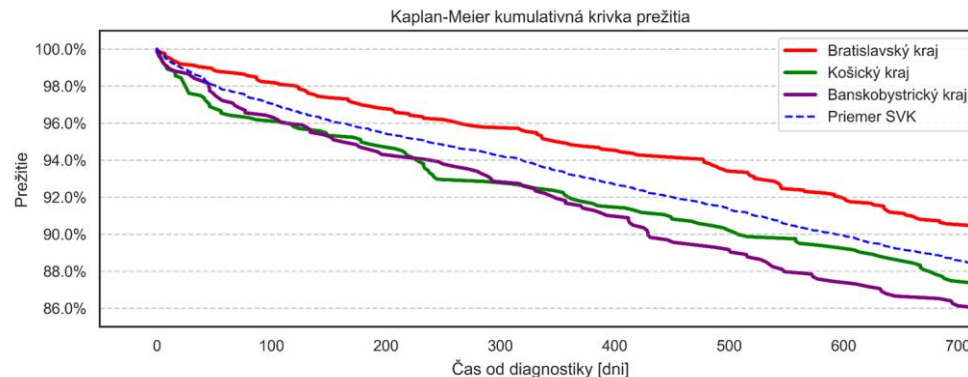
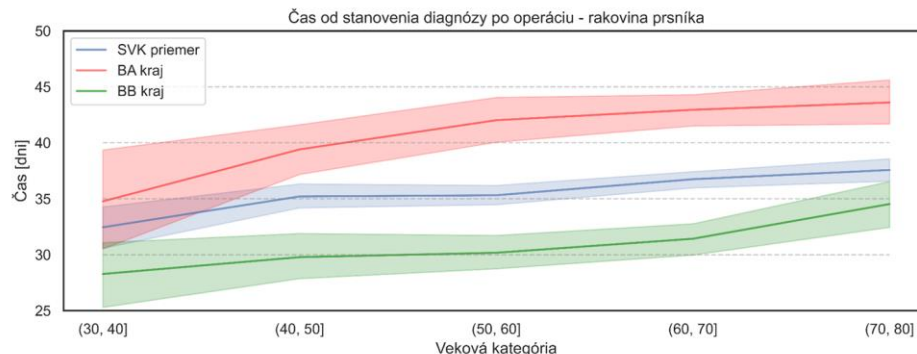
BA kraj

- **Dlhšia** čakacia doba
- **Lepšie** prežívanie

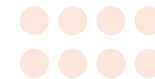
BB kraj

- **Kratšia** čakacia doba
- **Horšie** prežívanie

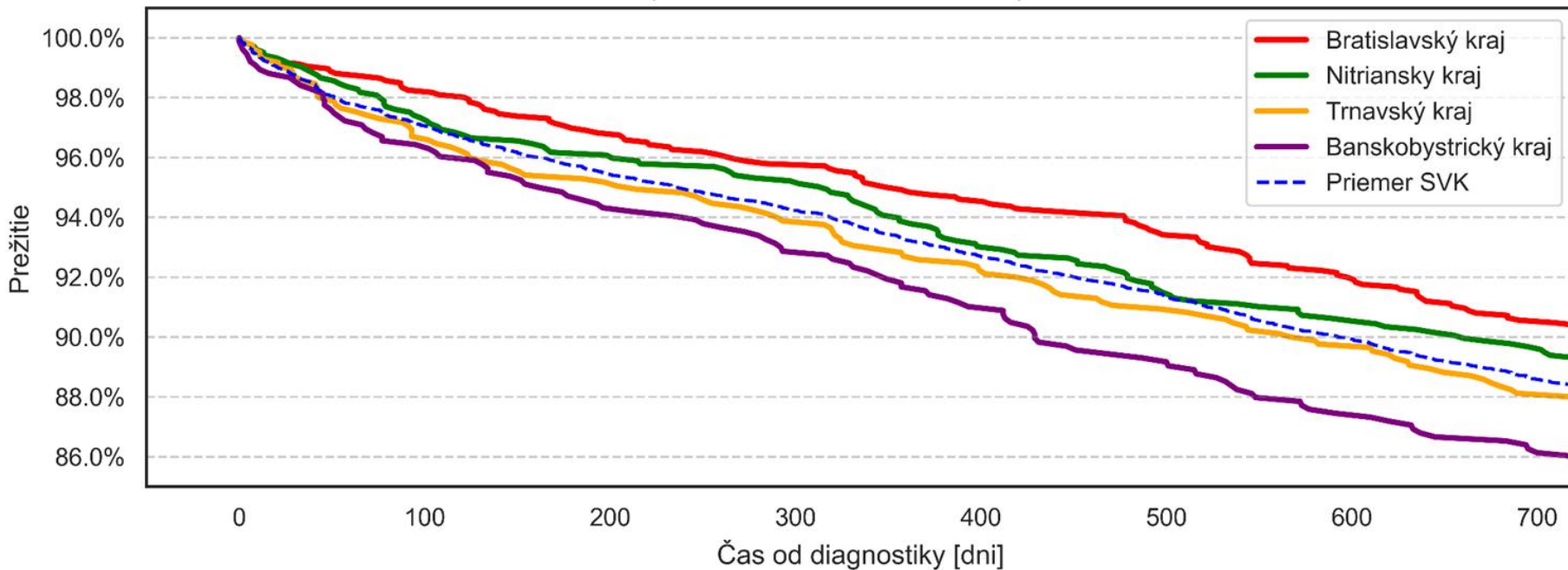
Prežívanie je priamo závislé na klinickom štádiu nádoru pri diagnostike

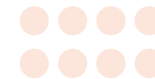

Miera prežitia

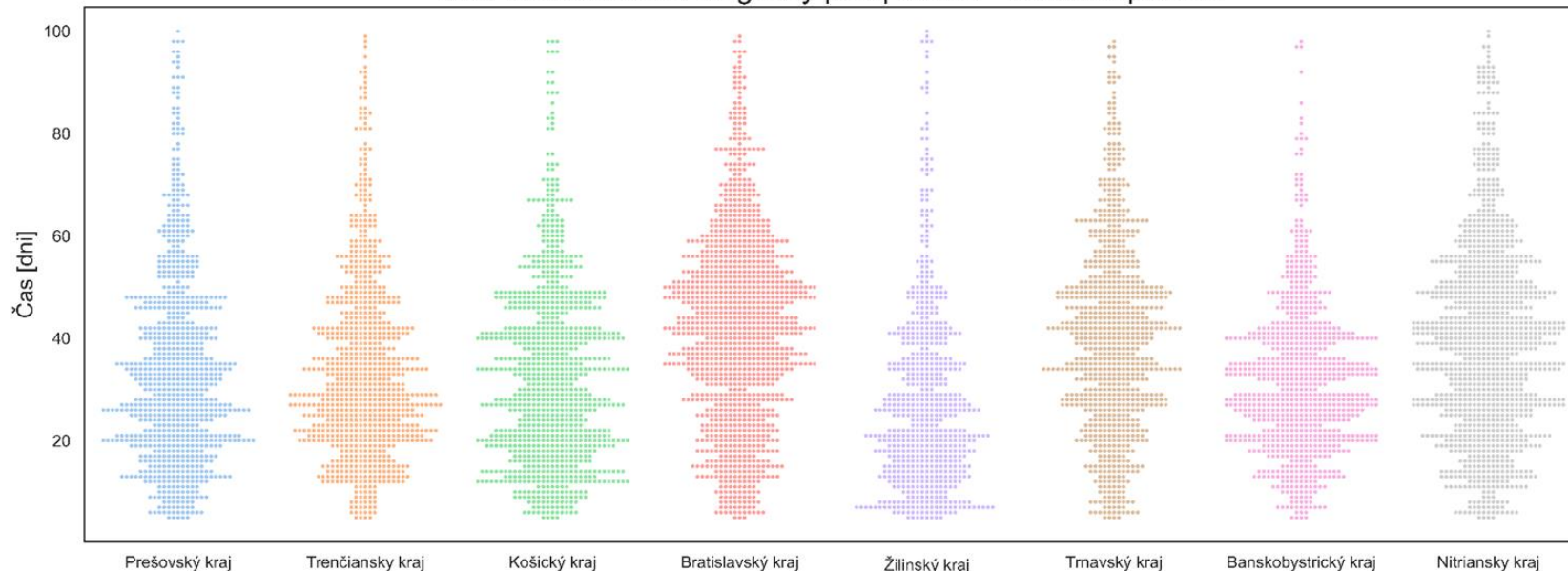
Kaplan-Meier kumulatívna krivka prežitia

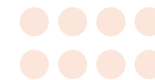

Čas od diagnostiky po operáciu

Čas od stanovenia diagnózy po operáciu - rakovina prsníka

Prežívanie po diagnostike

5-ročné prežitie

86 %

86 %

81 %

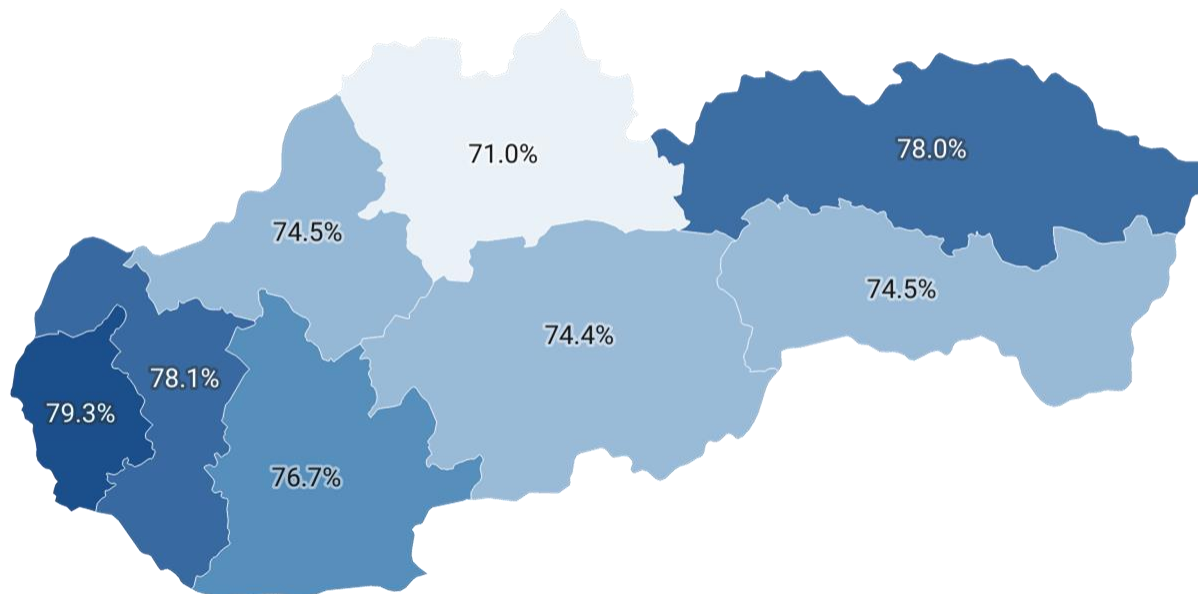
76 %

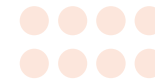

76 %

74 %

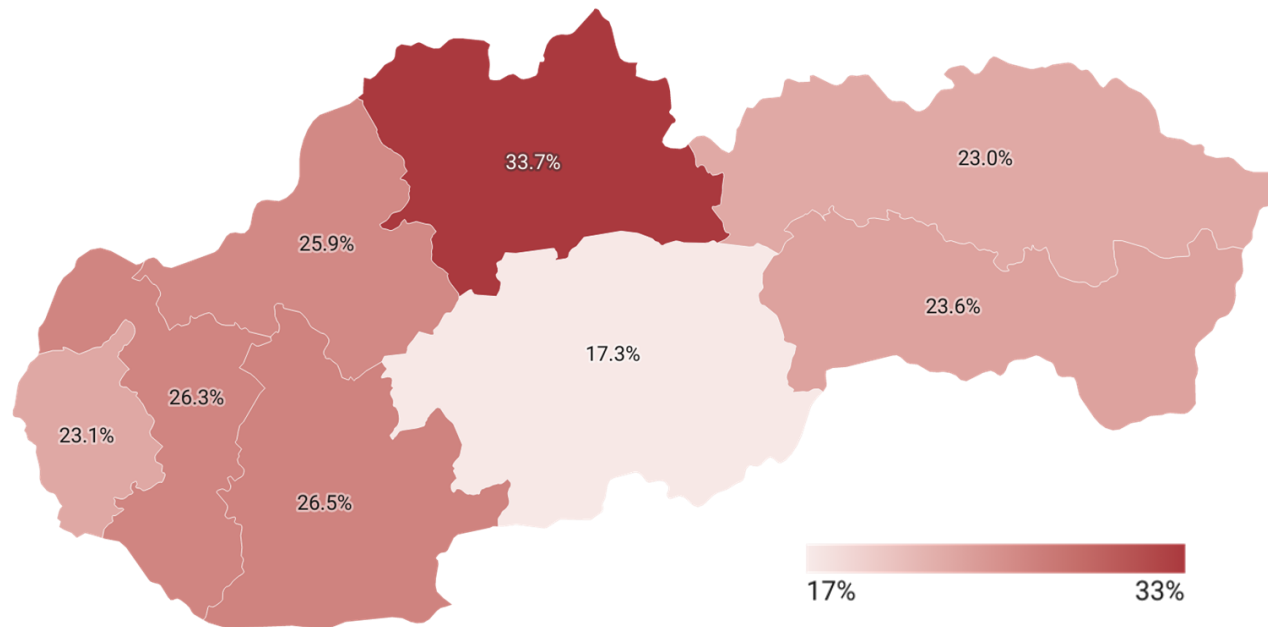

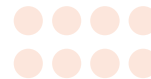

Mamografický skríning

25% vs 57% (EU)

Relatívna miera účasti asymptomatických žien vo veku 50 - 69, ktoré mali nárok na skríningové mamografické vyšetrenie a zúčastnili sa na preventívnej alebo skríningovej mamografii, pri zachovaní 2-ročného skríningového intervalu.

Ako zvýšiť účasť na skríningu?

Zvýšenie povedomia

- Jeden z najdôležitejších krokov pri zvyšovaní účasti skríningu rakoviny prsníka
- Kampane a ciele oslovovanie rizikových skupín
- Vzdelávacie programy pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti

Zlepšenie dostupnosti

- Rozšírenie hodín skríningu
- Zlepšenie možností dopravy k vyšetreniu
- Objednanie online

Personalizované skríningové vyšetrenia

- Používanie personalizovaných skríningových prístupov
- Rizikové faktory ako je vek, rodinná anamnéza a genetika

Bonifikácia zo strany ZP

- Účasť na skríningu ako podmienka pre preplatenie dentálneho bonusu
- Zbieranie bodov za prevenciu a následné odmeny
- Reforma v ČR plánuje vyššiu sadzbu poistného pre poistencov ktorí nechodia na preventívne prehliadky a skríningy
- Hodnotiaci parameter pre GYN alebo VLD

Personalizované pripomenutia

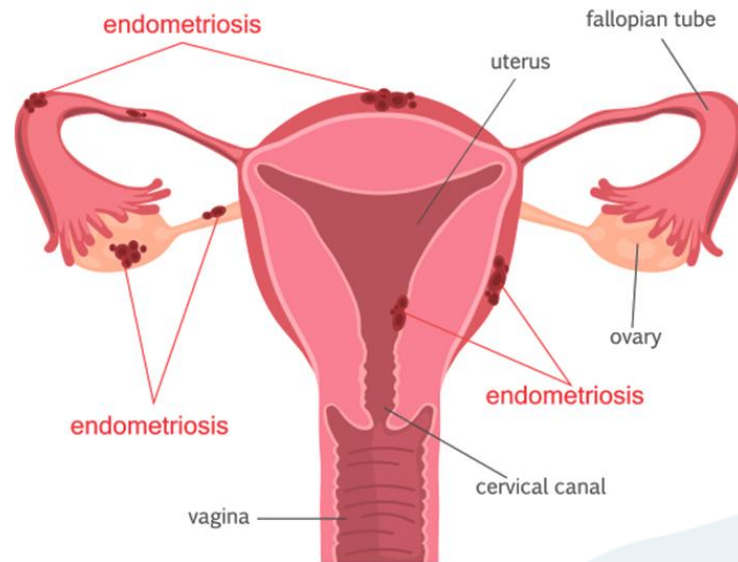
- V niektorých krajinách sa používajú personalizované pripomienky
- Textové správy alebo telefonáty
- Automaticky podľa veku a histórie skríningových vyšetrení
- Optimalizácia formy pripomenutia pre rôzne demografické skupiny

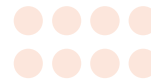
02.

Endometrióza

Endometrióza

- gynekologické ochorenie, pri ktorom tkanivo, ktoré normálne vystiela maternicu (endometrium), rastie mimo nej, na iných orgánoch v panvovej dutine, čo spôsobuje bolesť a iné príznaky
- Endometrióza postihuje približne 1 z 10 žien v reprodukčnom veku na celom svete
- Presná príčina zatiaľ nie je známa, súvisí s genetickými, hormonálnymi a environmentálnymi faktormi
- Endometriózu možno definitívne diagnostikovať iba pomocou laparoskopie
- 30 - 50% žien s endometriózou je neplodných
- Incidencia a roky života so zdravotným postihnutím vykazujú celosvetovo klesajúce trendy, pričom rastúce trendy sa zistili len vo východnej Európe.

Symptómy a rizikové faktory

Rizikové faktory

Rizikové faktori sú

- užívanie alkoholu
- nízky vek prvej menštruácie
- endometrióza v rodinnej anamnéze
- neplodnosť
- biela rasa
- pohlavný styk počas menštruácie
- nízka telesná hmotnosť
- predĺžený menštruačný tok
- krátky interval cyklu

Endometrióza je negatívne asociovaná s cvičením a fajčením.

Symptómy

Najvýraznejšie sa môže prejavíť bolesť:

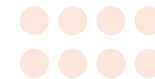
- počas menštruácie
- počas alebo po pohlavnom styku
- pri močení alebo vyprázdňovaní

Niektorí ľudia tiež pociťujú:

- chronickú panvovú bolesť
- silné krvácanie počas menštruácie alebo medzi menštruačiami
- problémy s otehotnením
- nadúvanie alebo nevoľnosť
- únavu
- depresia alebo úzkosť

Endometrióza môže byť bezpríznaková.

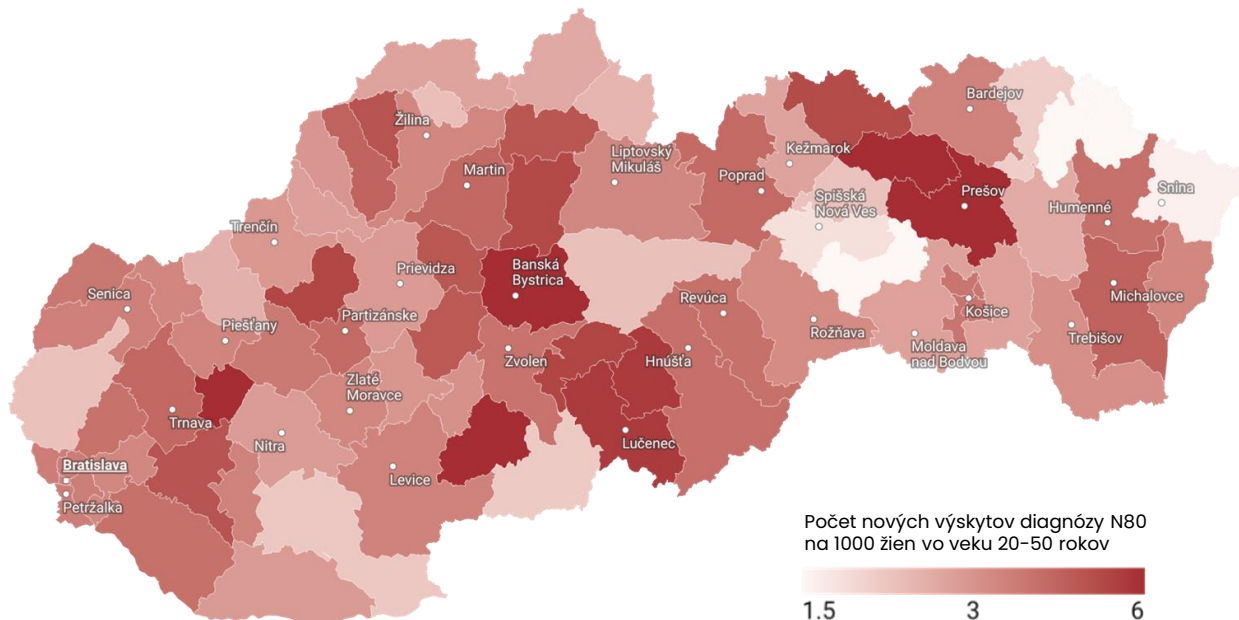
Novodiagnostikované pacientky

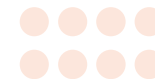

Odmerateľnú početnosť nových diagnóz z dávok ZP ovplyvňuje:

- Skutočná incidencia
- Kvalita diagnostiky
- Kódovacie zvyklosti gynekológov

Krajina	Incidencia na 1000 žien	Priemerný vek
Španielsko	1.61	36.8
Slovensko	1.7	36.75
Nemecko	1.5	37.1
Spojené Kráľovstvo	1.46	32

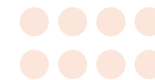

Riziko podľa diagnózy návštev u gynekológa

Nádor s neurčitým alebo neznámym správaním: vaječník	13.4%	17.7%	8.7%
Zhubný nádor vaječníka	13.1%	14.3%	5.8%
Nezhubný nádor vaječníka	6.7%	7.6%	4.6%
Iná a bližšie neurčená cysta vaječníkov	6.4%	7.2%	4.4%
Rekonvalescencia po operačnom výkone	5.3%	6.5%	3.1%
Folikulová cysta vaječníka	3.5%	6.0%	3.1%
Sledovanie po chirurgickom výkone pre iný chorobný stav	4.7%	3.7%	2.1%
Bolesť v oblasti panvy a hrádze	1.8%	3.6%	2.4%
Ženská neplodnosť iného pôvodu	2.6%	3.3%	0.7%
Bolesť v iných častiach podbrušia	1.8%	3.2%	1.7%
Iná a bližšie neurčená bolesť brucha	2.1%	3.1%	2.1%
Sekundárna dysmenorea	3.4%	3.0%	2.7%
Dysmenorea, bližšie neurčená	3.3%	2.4%	2.7%
	[20, 30)	[30, 40)	[40, 50)
	Veková kategória		

Diagnóza endometriózy je spojená s vyšším rizikom rakoviny vaječníkov (SRR 1,93), endometria (SRR 2,33), prsníka (SRR 1,04), a štítnej žľazy (SRR 1,39)

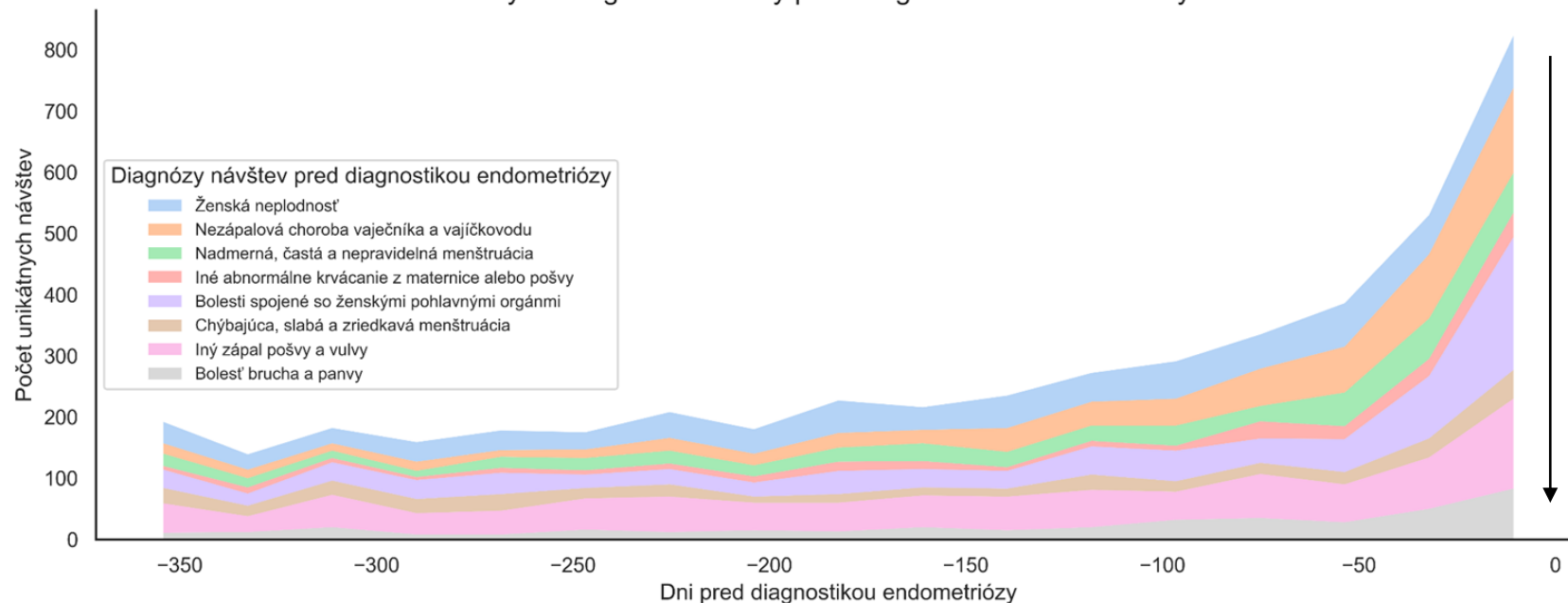
SRR – standardized rate ratio

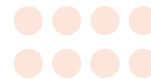

Pomalá diagnostika

Diagnostika
N80

Gynekologické návštevy pred diagnostikou endometriózy

Liečba

Hormonálna terapia

- prvá voľba liečby endometriózy
- antikoncepcné tabletky, progestíny a agonisty hormónu uvoľňujúceho gonadotropín (GnRH)
- pôsobia tak, že potláčajú produkciu estrogénu a zabraňujú rastu endometriálneho tkaniva

Chirurgický zákrok

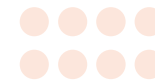
- odporúča sa ženám s ťažkou endometriózou alebo ženám, ktoré nereagujú na hormonálnu liečbu
- laparoskopická operácia zahŕňa odstránenie endometriálneho tkaniva a všetkých súvisiacich cýst alebo zrastov.

Liečba bolesti

- dôležitá súčasť liečby endometriózy
- pri miernej bolesti môžu pomôcť voľnopredajné lieky proti bolesti
- pri silnejšej bolesti môžu byť potrebné silnejšie lieky proti bolesti na predpis

Zmena životného štýlu

- pravidelné cvičenie
- zvládanie stresu
- viac ovocia, zeleniny, celozrnných výrobkov a zdravých tukov
- obmedziť príjem červeného mäsa, spracovaných potravín a alkoholu

Budúcnosť diagnostiky a liečby

Neinvazívne **diagnostické nástroje**,
identifikácia endometriózy bez
chirurgického zákroku

- biomarkery
- ultrazvukové zobrazovanie
- molekulárne profilovanie

Individuálne **možnosti liečby**

- pokroky v genetickom testovaní a
personalizovanej medicíne

Inovatívne **chirurgické techniky**

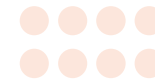
- robotická chirurgia
- transvaginálna endoskopická
chirurgia, ktoré zlepšujú výsledky
pacientov a znižujú riziká spojené s
tradičnou otvorenou operáciou.

Nanotechnológie

- nové metódy podávania liekov

Nové **farmaceutické výrobky**

- protizápalové lieky
- imunoterapie a nové
hormonálne liečby
- 17- β -hydroxysteroid
dehydrogenázy (HSD17B) v
klinickom skúšaní pôsobí
lokálne bez vplyvu na
systémovú hladinu estrogénu

Odporúčania pre zlepšenie diagnostiky a liečby

Zvýšiť informovanosť a vzdelávanie verejnosti

- Mnoho žien nevie o endometrióze a jej príznakoch
- Štát by mal investovať do kampaní na zvyšovanie povedomia verejnosti s cieľom informovať ženy

Zlepšiť prístup k zdravotnej starostlivosti

- Súčasťou akčného plánu pre endometriózu Francúzskej vlády bolo založenie špecializovaných centier
- Špecializované centrá pre endometriózu sa nachádzajú aj v susednej Českej republike
- NHS definuje maximálnu čakaciu dobu (4 mesiace) pre suspektné pacientky

Vypracovať aktuálne klinické usmernenia

- Jasné klinické usmernenia aktualizované o najnovšie vedecké poznatky môžu poskytovateľom zdravotnej starostlivosti pomôcť efektívnejšie identifikovať a liečiť endometriózu

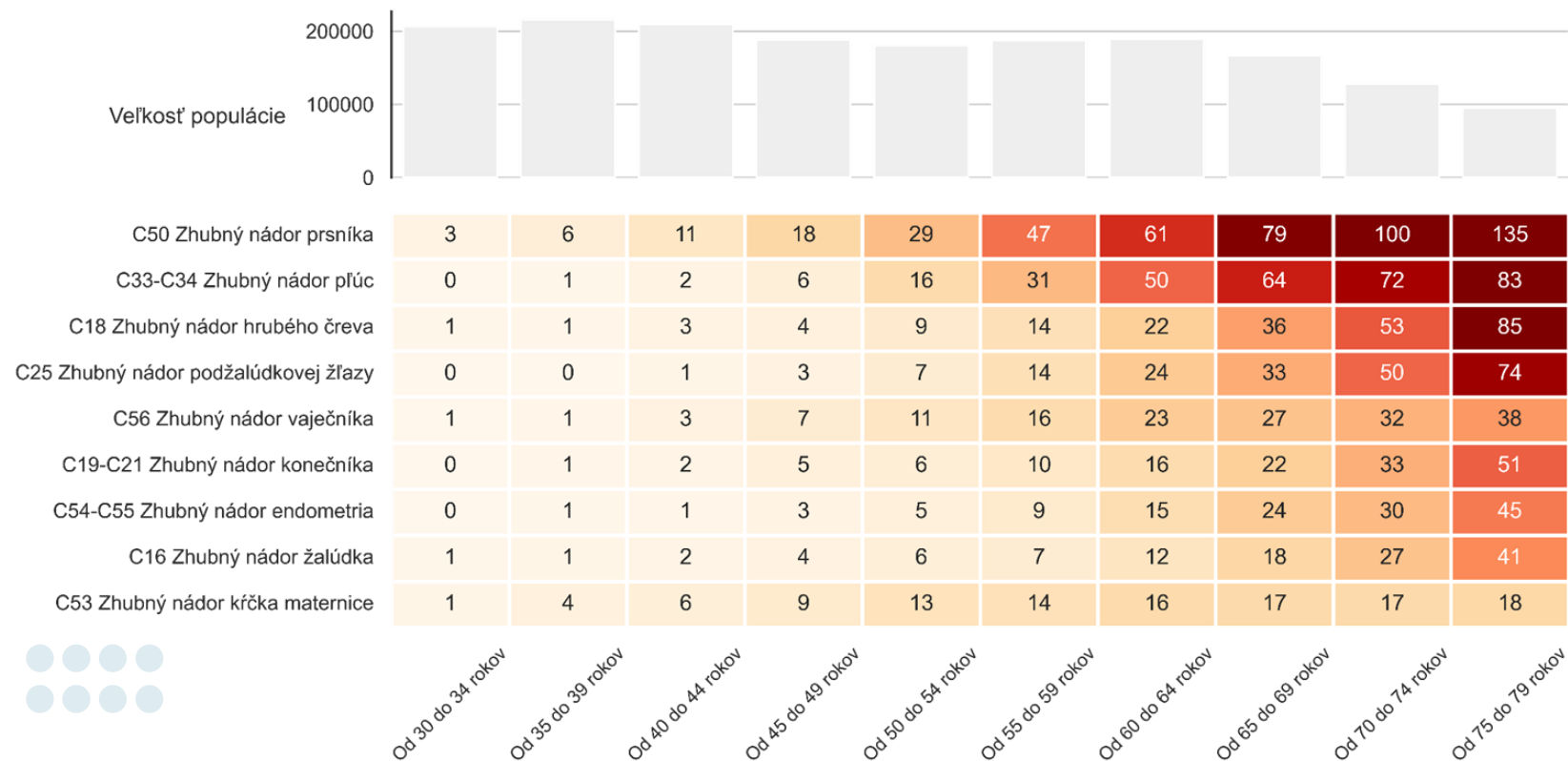
Zvýšiť podporu pre pacientov

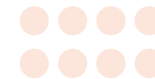
- Poradenské služby
- Podporné skupiny
- Návod na zvládanie symptómov a zlepšenie kvality života.

03.

Prevencia

Nádory ako príčina úmrtia žien

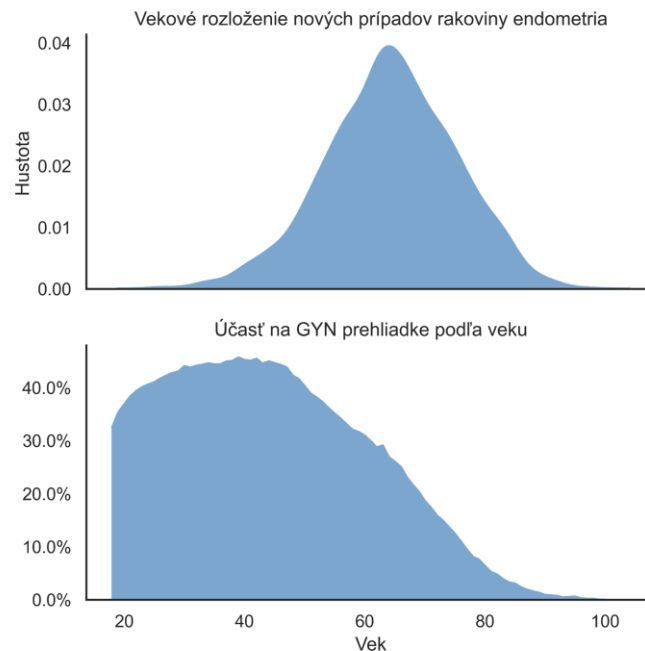
Účasť na gynekologickej prehliadke klesá s vekom

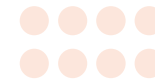
Potenciálne dôvody nižšej účasti na preventívnej prehliadke po veku 60 rokov

- Znížené riziko rakoviny krčka maternice a ďalších ženských ochorení
- Prítomnosť iných zdravotných problémov
- Strach a úzkosť z gynekologických vyšetrení
- Nedostatočná informovanosť
- Problémy s mobilitou a dopravou

Rakovina **endometria**

- V Európe je najčastejším zhubným nádorom ženského genitálu a štvrtým najčastejším ženským zhubným nádorom
- Ochorenie je časté vo vekových kategóriách s nízkou účasťou na preventívnych prehliadkach

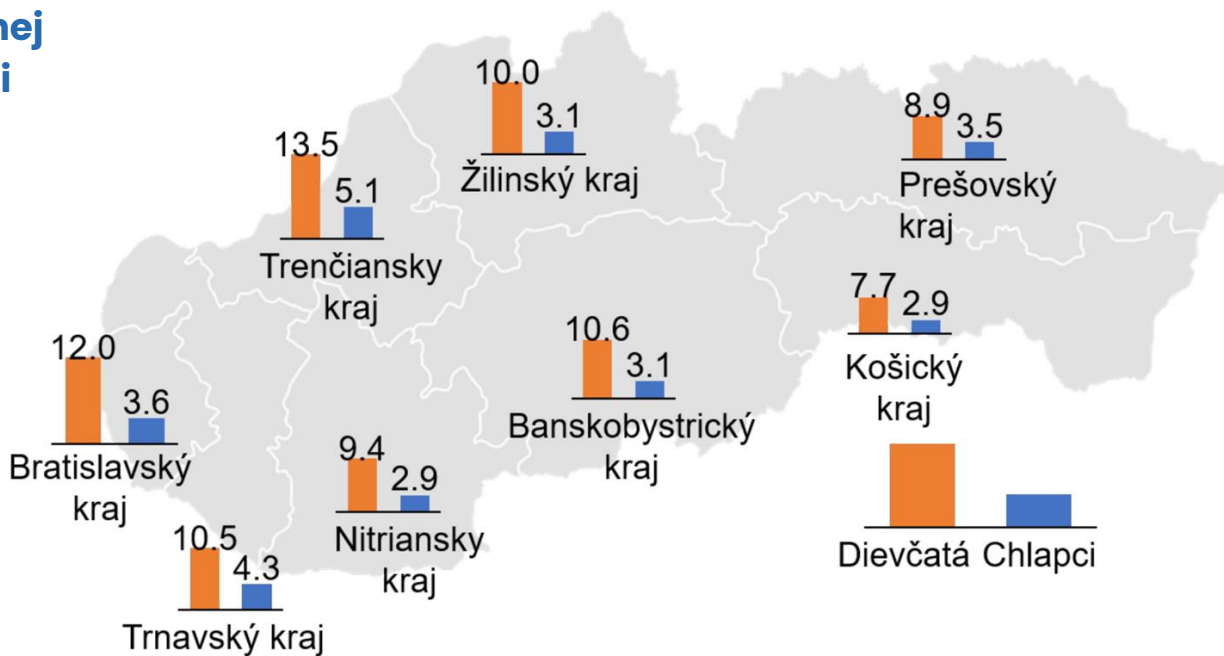

HPV Očkovanie

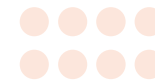
Preplácanie deväť-valentnej vakcíny z VZP začalo v máji 2022

- Jedna z najnižších úrovní zaočkovanosti v EU
- Slovensko má v porovnaní Českou republikou 2,6-krát nižšiu zaočkovanosť, oproti Maďarsku dokonca 3,1-krát nižšiu
- Košický kraj má najnižšiu zaočkovanosť u detí narodených v rokoch 2009-2010

Zdroj: Očkovanie proti ľudskému papilomavírusu (HPV) u dievčat a chlapcov na Slovensku, MZ SR, 2023

Budúcnosť gynekologickej starostlivosti a prevencie

Personalizovaná medicína a prevencia

- Využívanie genetického testovania a biomarkerov na identifikáciu žien s vysokým rizikom určitých rakovín
- Personalizovaný plán skríningu, ktorý je prispôsobený jedinečným potrebám jednotlivca
- Bežne sa už testuje HBOC panel (BRCA1, BRCA2 a ďalšie gény)

Pokrok v zobrazovacích technológiách

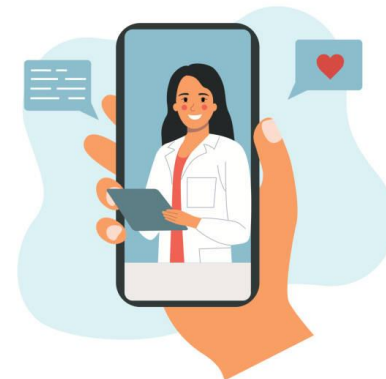
- 3D a 4D ultrazvuk
- Lepšiu vizualizáciu a pomocné systémy

Telemedicína

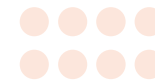
- Zlepšenie prístupu k preventívnym zdravotným službám, najmä v odľahlých oblastiach
- Častejšia konzultácia symptómov bude viesť k skoršiemu záchytu ochorení

Umelá inteligencia

- Analyzá veľkého množstva údajov z lekárskech snímok, záznamov o pacientoch a genomických testov
- Predikcia chorôb
 - Mamografické snímky, CT a MR
 - Analýza výterov z krčka maternice
 - Analýza markerov z tekutej biopsie

Zdroje dát

Priemerný vek pri úmrtí

Zdroj dát: Štatistický úrad

Nádory ako príčina úmrtia žien

Zdroj dát: Štatistický úrad

Incidencia rakoviny prsníka

Zdroj dát: Dávky ZP, Inštitút zdravotných analýz MZ SR

Úmrtnosť na Západnom Slovensku

Zdroj dát: Štatistický úrad

Čas do operácie a miera prežitia

Zdroj dát: Dávky ZP, Inštitút zdravotnej politiky MZ SR

Čas do operácie a miera prežitia

Zdroj dát: Dávky ZP, Inštitút zdravotnej politiky MZ SR

5-ročné prežívanie po diagnostike

Zdroj dát: Dávky ZP, Inštitút zdravotných analýz MZ SR

Endometrióza

Zdroj dát: Dávky ZP, Inštitút zdravotných analýz MZ SR

Účasť na gynekologickej prehliadke

Zdroj dát: Dávky ZP, Inštitút zdravotných analýz MZ SR

Mamografický skríning

Národný onkologický inštitút

